

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Doctoris Francisci Svarez Granatensis, De Societate Iesv,
Jn Celebri Conimbricensi Academia Theologicæ Facvltatis
Primarii Professoris. Varia Opuscula Theologica**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1618

Cap. XI. Soluuntur nonnullæ obiectiones contra doctrinam præcedentium
capitulum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84352)

Quam ha-
bitus liber-
tatem non
interi-
mat.

suspendere suū influxū non obstante tali motio-
ne & prædeterminatione. Quod si potest, hoc ip-
sum est, determinationem illam in agendo sub-
esse vsui libero voluntatis, quatenus illa agere
non potest, nisi voluntas simul agat. Non enim
alia ratione vsus habitū subordinatur liberta-
ti voluntatis, nisi quia, licet habitus de se incli-
net ad suū actum, & ex se formaliter liber non
sit, tamen voluntas potest suū influxum sus-
pendere, sine quo habitus non potest operari. I-
gitur, cum ostensum sit esse repugnantiam & de-
strui rationem determinationis, fiduciat, illam
subesse in agendo vsui libero voluntatis, necessa-
rio faciendum est, illam secum rapere volunta-
tem, & non solum voluntatem semper illi coo-
perari, verum etiam non posse (vt ita dicā) sese
continere, quin operetur: ergo nullo modo defecti
di potest in illa sententia id, quod Concil. Tri-
dent. dicit. posse scilicet, voluntatem, abijcere
Dei præmotionē, seu (quod idem est) etiam posita
illa, & in sensu composito, posse non consentire.

XI.

Omitto merito posse ab his auctoribus inqui-
ri, unde sciant, aut unde sit certum & infallibile,
voluntatē semper operari, posita illa determi-
natione, si potest non operari. Aut enim id est in-
fallibile in sola præscientia Dei cognoscentis, ex
sua æternitate futuros effectus, vt præsentis: &
hoc non est ad rem: tum quia talis præscientia
non requirit prædeterminationem in causa: tum
etiam, quia si talis forma ex se non habet neces-
sariam coniunctionem cum actu secundo, unde
constat, aut qua reuelatione ostensum est; Deū
præsciuisse, semper intercedere hanc coniunctio-
nem, esseque necessariam illationem, & conse-
quentiā inter hanc prædeterminationem & actū
secundum? Quod si hæc connexion non est in-
fallibilis in sola præscientia, necessariū est, quod il-
la infallibilis, quæ absoluta esse dicitur & sim-
pliciter, oriatur ex intrinseca natura talis for-
mæ, & ex modo operandi eius: ac denique ex in-
trinseca repugnantia aliqua, quæ sit in hoc, quod
voluntas determinetur à Deo, & non operetur.
Et sic, non solum sequitur, voluntatem operari
semper cum illa motione, sed etiam nō posse nō
operari: quia illa repugnantia oritur ex neces-
saria connexion inter determinationem & actum
& maxima efficacia determinationis, cui non
potest voluntas resistere: Nam, si possit, non erit
repugnantia, quod posita determinatione non
sequatur actio. Nisi fortasse dicant, illud posse,
solum consistere in hoc, quod ablata illa præde-
terminatione potest voluntas nō operari. Quod
esset ludere verbis, & transire, de sensu compo-
sito ad diuisum: quia id non esset posse resistere
aut abijcere motionem, sed esset retinere ra-
dicalem potentiam ad non operandum, si Deus
ipse cesset amouendo, quæ potentia semper ma-
net in voluntate, etiam si maxime necessita-
tur à Deo. Nullus ergo apparet modus, quo hæc
determinatio cū libertate arbitrii in ipso vsu,
& eam doctrina Concilii Trident. in concor-
diam redigatur.

Occur-
tur obie-
ctioni.

*Si voluntas, vt in actum prodeat, prædetermina-
tionem physicam exigit necessario, etiam ra-
dicaliter & inuifese, libera poten-
tia non est.*

XIII.

EX discursu in hoc & superiori capite facto, vl-
terius concludere possumus ex hac determi-
natione physica ac necessaria, prout ab his The-
ologis docetur, non solum sequi, libertatis v-

sum semper impediri, sed etiam libertatem ip-
sam radicalem, seu facultatem liberam volun-
tatis prorsus euertere. Probatur: nam dicunt, hanc
determinationem esse necessariam ex intrinse-
ca natura creatæ voluntatis indigentis illa: er-
go sine illa (vt probatum est) non est voluntas
apta proxime ad aliquid volendum: ergo non so-
lum impeditur vsus liber operandi, sed etiam se-
quitur potentiam ipsam non postulare ex natu-
ra sua illum liberum operandi vsū, quia non
potest in sua operatione duas condiciones repu-
gnantes naturæ suæ postulare: ergo neque ex na-
tura sua est facultas libera: quia facultas, quæ ex
natura rei nō postulat liberū operandi vsū, quo
modo facultas libera cēseri potest? Deinde, si vo-
luntas nostra ex uatura sua postulat huiusmodi
vsū operandi per prædeterminationē ab alio
aperte sequitur, non habere in operando, nisi
passiuam indifferenciam, qualem habet manus,
vt in hanc vel illā partem moueatur aut calami
mouear: ostensum aut sufficiens est, huiusmodi
indifferenciam, ad facultatem liberā non sufficere:
ergo si voluntas ex natura sua omnino requi-
rit hanc determinationē: & hæc determinatio col-
lit vsū libertatis: euidēter sequitur, voluntatē
ex natura sua nō esse facultatem liberam. Quod
si voluntas natura sua hanc determinationem
non requirit, sequitur in primis illam non esse
necessariam ex vi subordinationis causæ secun-
dæ ad primam: quia voluntas natura sua postulat
hanc subordinationem ergo etiam requirit,
quidquid ad illā necessarium est: ergo, si talis de-
terminationis est necessaria ad debitam subordi-
nationem causæ secundæ, illam omnino exigit
voluntas. Vel è contrario, si eam voluntas nō re-
quirit ex natura sua, nec illa est ad prædictam sub-
ordinationem necessaria. Quod si necessaria non
est, nulla ratione dici potest, Deū, vel semper, vel
ordinarie, illam adhibere ad actus humanæ vo-
luntatis: quæ vt ex Augusti. supra referebamus, De-
us ita res conditas administrat, vt eas motus suos
agere sinat: id est, vt modo suo connaturali,
eas operari permittat. Attingit enim diuina pro-
uidencia à fine vsq; ad finē fortiter, & disponit
omnia suauiter. Non esset autem suauis disposi-
tio, si voluntati semper eam monitionē tribue-
ret, quam non solum ex natura sua non requirit
ad operandum, sed etiam proprium & con-
naturalem modum eius impediret.

CAPVT XI.

*Soluntur nonnullæ obiectiones contra defini-
nam præcedentium capitulum.*

Vaniis nostram sententiam con-
firmādo, nonnullis difficultatibus
satis fecerimus quæ per occasionē
insurgere videbantur, hoc loco
nonnullas alias obiectiones expo-
nere oportet, non tam propter earum difficulta-
tem, quam vt omnibus quantum in nobis est, sa-
tisfaciamus.

Solent igitur in primis contra superiorem de-
finitionem nonnulla Scripturæ sacre testimonia o-
bici, in quibus dicitur Deus nostras voluntates
mutare, aut facere, vt velint. Job 12.
Qui mutat cor Principum, Prover. 21. Cor Regis in manu
Dei est, & quocunque voluerit, inclinabit illud. Ierem.
10. Non est in homine via eius, & à Domino grauius ho-
minis diriguntur. Et similia sunt multa, quæ de
malis etiam actibus interdum loquuntur, vt
notāb.

ut notabimus lib. secundo : & frequentius de operibus gratiæ, ut in lib. 3. latius referemus. Vbi etiam afferam Patrum sententias, quas hic duxi omittendas, quia de operibus pietatis potissimum loquuntur : & quia, qd de Scriptura dixerimus, facile ad dicta Patrum applicari poterit.

D. Thom. autoritas. Secundo obijciuntur varii loquendi modi D. Thomæ, in quibus sententiam, quam impugnamus, significat. Dicit enim i. part. quæstione 105. articulo primo ad 3. & articulo quarto & quinto, primam causam mouere causas secundas ad operandum, & solut. 3. articulo quinto, ait applicare illas ad operandum. Dicit etiam, causam secundam non agere, nisi virtute primæ, & ut instrumentum eius, ut supra retuli. Sæpe etiam repetit, secunda agentia non agere, nisi mota proprium, esse primi agentis agere immotum. quæ omnia supponunt, causam primam aliquid agere in secundam, quo illam applicet & determinet ad opus. Denique quæstio. 3. de potentia artic. 7. ad 7. expresse declarat, hoc, quod additur causæ secundæ ex influxu primæ, esse virtutem quandam intentionalem, quæ est veluti instrumentalis virtus, quæ illam complet ad agendum & ita citat locum Capreol. in 2. distinct. 1. quæstio. 2. & quamuis eum non amplius declarat, aut confirmet, tamen simpliciter approbare videtur, qd expresse fecit Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 70.

Exproposito li. undecau. 16. qua dicitur virtutem diuinam esse virtutem omnium causarum, quia nimirum virtus diuina applicat omnes virtutes ad operationes suas, ut exposuit Agidius quodlib. 5. quæst. 1.

Ex Aristot. telis disc. Quarto ex Aristot. 8. Physic. c. 5. & sequentibus, ubi probat vnum esse tantum primū motorem immobilem, alia vero omnia mouere, ut mota: at si causæ secundæ non mouerentur actualiter à prima omnes essent mouentes immotæ, & ita non posset perueniri ad vnum primum motorem immobilem.

II. Ab inconuenientibus. Quinto ratione, quia alias non esset ordo essentialis inter causam primam & secundam, sed tantum ordo perfectionis, qui ad essentialem subordinationem non sufficit, ut per se notum est. Nec etiam esset ordo per se, sed veluti casu & fortuito causa prima & secunda ad vnam actionem coniungerentur.

Ratione i. Sexto, quia hæc applicatio causæ secundæ ad opus est aliquid creatum distinctum à virtute operatiua talis causæ, & distinctum etiam à Deo: ergo est factum à Deo. Immo necesse est factum esse à solo Deo sine ipsa causa secunda, cum illa applicatio antecedit actionem talis causæ.

Secunda. Septimo, Deus est supremus Dominus causarum secundarum : ergo utitur eis, prout vult, applicando illas ad suas operationes : actus enim dominii est vsus, cum dominium sit facultas vtendi, & hic non potest intelligi alius vsus causæ nisi applicatio eius. Maxime, quia omnia applicantur ad agendum iuxta finem à Deo intentū, vnde necesse est, ut Deus sit auctor illius applicationis: quia ordo agentium est iuxta ordinem finium : vnde virtus, quæ respicit finem vltimū & vniuersalem, applicat ceteras omnes ad operandum propter eum finem.

Congruentia. Octauo, quia Deo tribuendum est quidquid est perfectissimum : sed maior perfectio est, ut causam secundam non solum adiuuet, sed etiam moueat & applicet ad agendum : si enim maiorem dependentiam habebunt omnia ab ipso, & prius ab ipso, quam ab aliis. Deinde non solum causa secunda & actio eius, sed etiam hoc complexum, scilicet, causam secundam agere erit ab ipso Deo. Ac denique hoc modo non solum Deus Opuse suæ, ex.

faciet cum creatura, sed etiam faciet ut ipsa faciat, quod etiam ad perfectionem primæ causæ spectat. Hæc autem omnia sine prædicto influxu in ipsam causam intelligi non possunt.

Nono, quia ex hoc influxu nihil sequitur liber Ex concōtati contrarium: tum quia ad efficaciam diuinæ dia liber- voluntatis spectat, ut possit voluntatem nostrā tatis cum mouere, prout vult. Imo ut Augustinus in En- chir. capite nonagesimo quinto, & nonagesimo sexto, hoc spectat ad omnipotentiam Dei: ergo potest Deus talem entitatem imprimere volū- tati nostræ, quæ illam efficaciter determinet ad vnum, & tam suauiter modo, ut ipsam liberam relinquat: hoc est enim, quod de diuina prouiden- tia prædicatur, quod attingit à fine vique ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Tum etiam quia necessitas, vel determinatio ex sup- positione non repugnat libertati simpliciter: ergo, licet voluntas sit determinata per impressio- nem talis præmotionis, illa necessitas solum erit consequentiæ, & suppositionis, & non euer- teret libertatem. Antecedens patet, nam iudicium vltimum & practicum intellectus determinat voluntatem, ita ut non possit hæc ab illo discor- dare, alias posset voluntas deficere sine errore, vel defectu intellectus : & tamen tale iudicium relinquit illam liberam simpliciter. Item ex sup- positione diuinæ sententiæ non potest voluntas aliter operari, quam Deus præciserit, & tamen libere operatur. Item voluntas Christi ex sup- positione vnionis non potest peccare, & tamen libera est.

Ex concōtatis cum prædeter- minatione hac physica.

Exemplis declaratur & roboratur obig- gio.

Omitto alia argumenta, quæ multiplicari so- lent, quia vel spectant ad actus supernaturales, de quibus lib. 3. est dicendum: vel ad alterā par- tem huius sententiæ, vel ad diuinam prouiden- tiam & prædestinationem, de quibus paulo post dicemus: Vel certe difficultatem peculiarem non habent.

Triplex ad primam obiectionem responsio.

I. Ad primam ergo obiectionem respondeo, illa & similia testimonia nihil ad causam præse- tem conferre. Primū quidem, quia in eis non est sermo de generali motione, seu concursu cau- sæ primæ, nec de physico influxu eius simpliciter necessario ad actum nostræ voluntatis: alioqui ex vi illorum testimoniorum dicendum esset, Deum immutare corda principum, etiam quan- do conuertuntur ad creaturas, & dirigere gres- sus eorum, etiam quando prauī sunt: quæ quam sint falsa & absurda, in secundo libro ostendemus.

III. Prima.

Secundū dicitur in his testimoniis nullum esse verbum de physica prædeterminatione vo- luntatis: sed de directione eius in verbis Ieremie de inclinatione, in verbis Salomonis : & de im- mutatione cordis, apud Iob: longe est aliud, di- rigere & inclinare quam physice prædetermina- re, ut per se notum est. Immutatio etiam fieri po- test morali modo: inspirationibus, cōsiliis, aliis- que cogitationibus, ut latius lib. 3. explicando gratiam excitantem, dicturi sumus, ubi etiam ostendemus, hanc immutationem esse posse mo- raliter efficacem ex se, vel etiam prorsus infalli- bilem ex præscientia Dei absque physica præde- terminatione. Quod autem potest Deus facere in supernaturali ordine per excitationem gra- tiæ, potest etiam facere in actibus moralibus, & politicis per cogitationes & motiones propor- tionatas, ut per se euident est: & hoc est quod po- tissimum docetur in illis locis.

Secundæ.

Vnde animaduerto tertio in citatis testimo- niis non dici, illam motionē Dei esse necessariā ad adūgulos actus humanos, aut ex vi subordi- nationis,

nationis, & dependentie causę secundę à prima, sed dici solum, quid Deus possit, & quid etiam agere soleat ex sua ineffabili providentia, vel potestue operando, sua etiam permittendo, quando vel ad quorundam salutem, vel ad aliorum supplicium id indicat expedire. Quod maxime verum est in duobus primis testimoniis, Iob. & Prouerb. Nam in loco Ieremę sermo est de operibus gratiæ, & de via salutis eternę, ad quam diuina directio & gubernatio est simpliciter necessaria, non ex generali ratione causę primę, sed ex speciali difficultate illius vię, & excellentia supernaturalium actuum. Vnde in eodem loco Ierem. statim subditur. *Corripite me Domine, verum tamen in iudicio.* vt ponderauit, & exposuit Augustinus libro 2. de peccat. merit. & remiss. capite decimo septimo, & significauit Hieronymus in commentar. Ierem.

Specialiter Ieremę testimonium ex ponitur.

Ad D. Thomam.

Circa secundam obiectionem animaduerto in primis nunquam reperiri apud S. Tho. in citatis locis, causam primam determinare secundas ad omnes actiones earum: multoque minus reperiri apud eum mentionem Physicę prædeterminationis, præsertim respectu voluntatis liberę. Solum ergo reperiuntur hæc verba apud S. Thom. *Causa prima mouet causam secundam: applicat illam: præbet illi concursus, vel auxilium tanquam primum mouens:* hæc autem voces recte intelligi & exponi possunt absque vlla actione præuia in causam secundam vt supra tetigi & nunc latius dicam.

IV. Quibus modis, asserat D. Thom. Deum creaturę effectus operari.

Deinde aduertendum est, S. Thom. ponere varios modos, quibus causa prima operatur effectus causarum secundarum. Primus est: dando causis secundis virtutes ad agendum, seu formas per quas agant. Secundus est, conseruando eas in esse. Tertius, quasi applicando virtutes & formas causarum secundarum ad operationes. Quos tres modos posuit 1. p. q. 105. art. 5. Addit etiam quartum genus mouendi per modum finis qui ad rem præsentem non spectat. Et in tertio modo notanda est illa particula, *quasi*, quę videtur esse conditio diminuens: non enim dicit simpliciter applicans, sed *quasi applicans*, & ratione huius applicationis dicit, primam causam mouere secundam ad agendum: & secundam agere in virtute primę. In toto autem illo corpore articuli nullam facit D. Thom. mentionem illius concursus quo Deus, vt prima causa immediate concurrat ad actionem creaturę, in ipsum effectum proxime & immediate influendo: & in solutione ad 3. in summam redigit totam doctrinam articuli, his verbis, *Dicendum, quod Deus non solum dat formas rebus, sed etiam conseruat illas in esse & applicat eas ad agendum. & est finis omnium actionum, vt dictum est.* Vnde doctrina illius articuli coincidit cum illa, quam capit. 6. ex 1. 3. quęst. 109 declarauimus. Solum hoc posteriori loco effectiorem & conseruationem virtutis actiue ad vnum caput reduxit, & quod ibi vocauit auxilium Dei mouentis, hic vocauit applicationem. Neque enim dubitari potest quin per hanc applicationem D. Thom. intellexerit aliquid distinctum ab effectiōe & conseruatione virtutis causę secundę, vt ex verbis adductis constat. Ergo vel asserendum est, Diuum Thomam ignorasse illū concursum per immediatum influxum in ipsum effectum, vel per illam quasi applicationem hūc concursum intellexisse. Primum dici non potest quia esset imponere Diuo Thomę intolerabilem errorem, tum etiam quia ibidem in solut.

ad 2. ex doctrina articuli colligit, vnam & eandem actionem esse à primo & secundo agente, quod non esset verum, nisi primum agens immediate influeret in effectum secundæ agentis. Ergo per illam applicationem nihil aliud potuit illo loco D. Thomas intelligere, nisi concursum illum, quem aliis locis auxilium Dei mouentis vocauit, vt cap. 6. ostendi. Vbi enim ratione reddi cur hunc concursum motionem vocauerit & ob eandem potuit vocare quasi applicationem, vt nimirum significaret, hæc hunc concursum licet sit per modum simultaneitatis cooperationis, tamen à prima causa dari vt à superiori, à qua inferior pendet, & non è conuerso. Item vt indicaret dari ex vi illius potentie, qua ad primam causam pertinet gubernare secundas easque ad suos fines, suasque operationes perducere: hoc enim est quoddam applicationis genus. Tandem vt ostenderet influere Deum in actionem causę secundę intime & secundum omnem rationem eius.

Quod ita potest amplius declarari: nam duplex applicatio causę ad agendum distingui potest. vna est præuia ad actionem tanquam conditio requisita. Quę non habet locum in præsentia, vt dixi loquimur de causa secunda habente iam omnem dispositionem intrinsecam permanentem, necessariam ad agendum: & materiam, siue passum, siue obiectum sufficienter applicatum & dispositum: quam applicationem supponimus factam esse & conseruatam à Deo vel per se, vel concurrente cum aliqua causa secunda. Causa autem secunda iam sic disposita & applicata non indiget noua applicatione, per nouum influxum solius primę causę, vt in superioribus late probatum est. Alia ergo potest intelligi applicatio formalis, quę ipsamet actione fit: quo modo potest quis dici applicari ad opus dum operatur, & voluntas applicari ad amandum, dum amat: quę applicatio non est aliud ab ipso amore, vel alia simili actione: sed applicatio vocari potest, quia dum agens operari incipit, coniungitur quoddam modo actioni suę, vel per illam coniungitur materię circa quam operatur. Et hæc applicatio ita fit à causa secunda, sicut & ipsa actio: & eodem modo fit à causa prima, non sola, nec per aliam causam præuiam, sed cum ipsa causa secunda, & per illam concursum concomitantem, quo cum illa concurrat. Hoc ergo modo vere dicitur causa secunda ad applicari ad agendum à causa prima, non sola, sed concurrente cum ipsa se applicante. Quia ergo sub hac ratione & denominatione applicationis significatur actio vt primo egrediens ab ipso agente: ideo ad significandum, Deum concurrere ad illam actionem secundum primum & radicalem emanationem à suo proprio agente, dicitur Deus concurrere applicando causam secundam. Et hæc satis superque sunt ad reddendam vocis rationem, nam de re vix potest dubitari, suppositis quę diximus, quę non esse aliena à sensu D. Thomę, satis verisimile fit differens factum. Nec obstat, quod Diuus Thomas vix fuerit exemplo motionis & applicationis instrumentorum artis: quia non afferretur exemplum velominino simile, sed vt manu ducent ad rem explicandam: & ibi præsertim adducitur ad declarandam, non concurrere Deum cum causis secundis supponendo in eis virtutem agendi, sed eandem & conseruando illam.

D. Thomamens ex collatione testimoniorum eius expenditur.

VLTRA hos autem tres modos agendi, non tribuit D. Thomas primę causę, alium quod effectum

effectus & operationes causarum secundarū efficiat, qui sit vniuersalis, & quasi essentialis causis secundis, sicut sunt tres supra dicti: alias D. Thomas illū non pratermisisset, vbi ex professo hanc materiam tractauit. Ex quo mihi hūc valde credibile, tacite D. Thom. retractasse, quod in q. illa de Pot. dixerat: vbi eandem quēstionē, quā 1. p. versans prater illos tres modos, ponit quartum, quo causa secunda per virtutem instrumentalem fluentem agat vt instrumentum primæ causæ. Ex quo loco in primis colligo, apud D. Thomam aliud significari per illam applicationem, aliud per impressionem virtutis fluentis: nam expresse hos modos illo modo distinxit. Vnde vel dicendum est, causam primam duas res imprimere secundę: vnam ad applicandam illam, aliam vt illi det virtutem instrumentalem, quod est plane absurdum: vel fatendum est, per illam applicationem nihil imprimi causę secundę: quod intendimus. Secundo colligo, D. Thom. doctorem factum omisisse & retractasse in 1. parte sententiam illam de virtute fluentē: nam certe, si in illa sententia permansisset, eam in 1. p. nō pratermisisset, nec diminutam doctrinam, sed maxime completam & exactam nobis tradidisset in proprio loco, & pręcipuo, in quo rē ex professo disputabat. Vidit ergo modum illū non esse verū, & ideo merito illum pratermisit.

III. Nec discursus, quo in illa quæst. de Potent. vtitur D. Thomas, est efficax: sic enim colligit: causa secunda non potest esse principalis causa existētiæ, nec potest illam propria virtute conferre: quia ipsum esse est vniuersalissimus effectus: & est intimius & actualius in omnibus rebus: & ideo à sola causa prima, & vniuersalissima fieri potest vt à causa propria & principali: causa ergo secunda, solum vt instrumentū primæ, potest dare esse: & ideo requirit virtutem instrumentalem pręquam, per quā efficiat. Hęc enim ratio eodē modo applicari potest ad illam virtutem intentionalem, seu transeuntē, quę dicitur addi causis secundis: nam illa nō est perfectior, quam virtus earum permanens. Respondetur ergo, illa ratione recte probari: causam secundam non posse agere sine influxu primæ principalis & intimius influentis in effectum, quatenus esse existētiæ participat, quod est veluti adæquatum obiectū solius diuinę efficacitatis: non tamen probari, non esse in causis secundis virtutem propriam & sufficientem in suo genere ad communicandum esse quod habent, cum concursu & dependentia à prima causa, sicut ipsę illud esse possident, siquę possunt illud esse aliis communicare non quidem sub generali ratione existētiæ, sed sub tali particulari ac determinata ratione: Quamobrem non est necessaria alia virtus super addita, neq; alius causandi modus, & ideo D. Th. in summa merito illum modum pratermisit & tacite retractauit.

Cuius facti non leue signum est, quod in 3. cōtra Gent. ca. 70. (Qui liber simul cum summa cēsetur vltimum Diui Thomę testamentum) tres supra dictos modos attingens quartum pratermisit. Quem immerito Ferrarius adiunxit, cum ibidem Diuus Thomas consulto illum omiserit: qui eo loco nullam aliam virtutem agendi agnoscit impressam causę secundę, prater facultates ipsas naturales: vt est calor in igne & similes seu proportionales, vt sunt habitus infusi in ordine supernaturali.

Neque in tota Diui Thomę doctrina aliquid aliud reperio, quod generaliter ad omnes causas secundas pertineat. Specialiter autem de voluntate & intellectu disputans solet Deo tribue-

re vim peculiarem ad mouendum has potentias, & pręsertim illi attribuit primos actus harū potentiarum. De hac motione diuina tractat 1. part. q. 104. artic. 3. & 4. vbi (vt legenti euidenter constabit) non agit de motione Dei, vt causę primę cōcurrentis cum voluntate & intellectu vt causis secundis, sed de illa actione qua Deus dedit his facultatibus virtutes intelligendi & volēdi, & inclinationem in proprios actus, & obiecta, ratione cuius ad illa feruntur. Tractat etiā de motione ex parte obiecti, quam Deus facere potest, vel imprimendo species in intellectu, vel per modum obiecti summe boni mouendo voluntatem. quod tunc solū facit omnino efficaciter, quādo est clare visus: vt ipse docuerat eadem 1. part. quæst. 84. artic. 2. De hac etiā motione voluntatis agit 1. 2. sæpissime: pręsertim quæstio. 93. & 10. & q. 109. & sequentibus. Sed in his locis interdum loquitur de motione per inclinationem naturalem inditam voluntati ad volēdū bonum: vt quū ait voluntatem moueri à suo auctore ad volēdū bonum in communi, vel finem: interdum loquitur de motione per concursum generalem: quia cum voluntas per suum velle moueatur, Deus efficiendo illud, vere dicitur mouere voluntatem quamuis non sine illa, vt in vltimo capite huius libri declarabo. Et ita etiam potest intelligi, quod dicit in art. 4. q. 195. 1. par. Deum intime inclinare voluntatem efficiendo in ea ipsum velle, quia velle est inclinari. Interdum vero & sæpius loquitur de motione morali, vel antecedente, quę est vel ex patre obiecti, vel persāctas inclinationes. Quomodo loquitur aperte, 1. secundę quæstio. 109. artic. 6. ad tertium: & in tota materia de gratia, vt latius li. 3. explicaturi sumus. Nūquā tamē in eo reperies (quod iterum animaduertere non grauabor) Deum prędeterminare voluntatem, nedum phylice prędeterminare: imo in eisdem citatis locis semper obseruat Deum ita mouere voluntatem, vt illam se mouere sinat: imo vt eam ad vnum nō determinet pręuia de terminatione, vt satis significauit 1. 2. q. 10. artic. 4.

IX. Ad tertium. Prater propositionem ibi allatā sunt alie similes in eo libro: quas D. Thomas ex parte refert dicta quæstione 3. de potentia. artic. 7. Prima est, virtus causę primę prius agit in causa, & vehementius ingreditur in ipsam. Nona est, intelligentia non dat esse, nisi prout est in ea virtus diuina. Sed hæc 9. & 16. quæ in obiectione citantur, optime exponuntur verbis D. Thomę 3. cōtra Gent. capite. 70. vbi sic scribit, Virtus inferioris agentis pendet ex virtute superioris agentis, in quantum superioris agentis dat virtutem ipsam inferiori agenti, per quam agit, vel conseruat eam. Vnde inferioris sic colligit, Oportet igitur, quod actio inferioris agentis non solum sit ab eo per virtutem propriam, sed per virtutem omnium superiorum agentium: agit enim in virtute omnium. Igitur ex Diui Thomę interpretatione, causam secundam agere in virtute primæ, nihil aliud est, quam agere, per virtutem ab illa participatā, & ita dependentē ab illa in agendo, vt omnis actio eius magis principalisq; nitatur in virtute causę primæ, quam in propria. Et hæc etiam ratione subdit idem D. Tho. eodem loco, virtutem primi agentis esse ex se productiuam virtutes autem inferiorum, non nisi ex virtute superioris, id est, vt in illa nix, & ab illa adiutæ. Ex hac ergo doctrina facile intelligitur verus sensus illarū propositionum libri de causis, & similiū. In prima ergo dicitur causa primæ prius agere, quia ex se & independentē agit, vt iterum infra latius dicemus. Dicitur etiam vehementius ingredi esse actum, quia intimius est in

IX. Tercio obiectionis solutio. Explicatur propositio a liquot libris de causis propositum comcernentes

illo, magisque in illum influit, & ipse essentialius ab illa pendet. In nona dicitur causa secunda dare esse prout est in ea virtus diuina, vel participatue per ipsammet facultate & virtutem intrinsecam à Deo participatam: quo modo dicitur charitas diuina esse in nobis & diuinum lumen in beatis: vel casualiter, id est, quatenus ipsamet virtus Dei est in causa secunda adiunã illam, & cum illa concurrens. Atque hoc etiam modo dicitur in prop. 6. virtutem diuinam esse virtutem omnium causarum, vel quia omnes ab illa habent virtutem, vel quia illa omnes iuuat, & cum omnib. agit & concurret, quo sensu etiam dici potest coniungere omnes causas suis effectibus, & applicare illas, vt dictum est.

Quartum obiectum ex Aristotele dissoluitur.

x. **A**d quartum Maior sane quod in hac causa Aristoteles afferatur, qui non solum ne verbū quidem vllum de huiusmodi præmotione causæ secundæ alicubi scripsit, verum etiam de tota effectiue causæ primæ, & præsertim de concursu eius cum causis secundis vix aliquid attigit. Et præsertim in libro Physic. vbi solum agit de naturalibus motibus, vbi sensu percipi aliquo modo possunt. Ita autem primæ causæ præmotio etiam si vera esset, nec sensibus posset percipi nec à naturali Philosopho consideranda esset, sed à Metaphysico. Agit ergo ibi Aristoteles de corporibus mouentibus & mobilibus, quæ dici solent mota moueri, seu dū mouent, moueri. Sed si hoc intelligatur de motu proprio, ac physico, non est id per se necessarium, & maxime ad concursum primæ causæ: calefacit enim ignis etiam si nec loco moueatur, nec aliteretur, & magnes ad se trahit ferrum prorsus quiescit ipse manens. Neque vlla ratio probabilis afferri potest, cum talis motus sit agentibus naturalibus, seu corporis per se necessarius ad agendum: Cōtingit autem frequenter hoc ex accidente, altero à tribus modis. Primo antecedenter, vt agens, quod distabat à passio ei per motum applicetur. Et hoc modo existimo moueri cœlum ad influendum contentienti ordine ac modo in hæc inferiora. multi etiam existimant moueri, vt virtutem instrumentalem ab intelligentia recipiat, in quo non immerito: licet enim id admittatur, tamen alterum quod dixi, negari non potest, cum ferè sensibus pateat. Secundo contingit moueri agēs consequenter seu cōcomitanter idque solum in his corporibus inferioribus, quæ dum agunt repatiuntur: & ita, dum mouent, mouentur. Tertio specialiter hoc accidit in motibus localibus corporum, qui sunt per impulsu vnius in aliud: vnum enim corpus non mouet hoc modo aliud, nisi ipsum moueat prius, quia non potest imprimere impetum, vel aliud corpus pelle re, nisi per fortem contactum: qui nisi medio motu, non fit: & ita etiam hic motus est veluti conditio necessaria, & applicatio ad agendum. Sed hæc, vt dixi, sunt valde extrinsecæ, & accidentalia ad influxum generalem primæ causæ.

xI.

Si autem illa propositio, *agens creatum mouet motū*, intelligatur de motu occulto, & intentionali (vt vocant) quem prius recipiat à prima causa, illa propositio in hoc sensu, nec habet fundamentum in Arist. nec ratione ostendi potest, vnde cū motus ille dicatur occultus, asserendū est aliquod sufficiens signum illius, vel vt fictitiū reiciendus est. Deniq; si propositio illa, *agens creatum mouet motum*, intelligatur latius, scilicet, per motum intelligendo quamcumque actionem, quomocunque præuiam, sic verum est, omne

agens creatum non agere nisi motum: quia non agit nisi virtutem agendi recipiat à primo agente & ab eodem semper actu conseruetur, quæ conseruatio est veluti quidam motus continuus causæ secundæ à prima. Potest etiam late secunda causa dici agere vt mota, quia dirigitur, & adiuuatur à prima: non quia in se recipiat motū aliquem, sed quia in ratione agentis constituitur in actu. Secundo per cooperationē causæ primæ. Quilibet horum modorum sufficit vt omnia agentia secunda reducantur ad vnum primum agens immobile & independens, nulloque aliterius adminiculo indigens, vt supra dictum est.

Ex his respondendum est ad 3. obiectū. Negatur enim, ex dictis tolli ordinem essentialē ac per se inter causam primam & secundam: Vnde nō potest inferri potest? Quod ve est huius illationis fundamētum? Subordinatio n. essentialis non fundatur in actione illa præuia causæ primæ in secundam: sed in hoc quod ex sua intrinseca natura, causa secunda nihil potest agere sine auxilio primæ: & effectus ipse essentialiter postulat dependentiam à prima causa quæ dependentia optime intercedit sine illo influxu. Imo, licet ille supporteretur, & per illum causa, secunda reciperet virtutem intentionalem, adhuc tota illa causa sic affecta haberet prædictam essentialē dependentiam quoad concursum immediatū in effectum, vt ostensum est ex dictis in c. 4. Nec maiorem reſiſtibilitudinē habet altera illatio de fortuita & casuali coniunctione causæ primæ cum secundæ ad agendum: quia hoc etiam nullatenus pendet ex illo influxu præuio in causam: nam etiam, ubi posito post illum esset necessaria altera cōiunctio & cooperatio simultanea ad eandem actionem, in qua per se coniungatur, quia prima causa ex sua prouidentia perfectissima, per se recte voluit suum auxilium omnibus causis secundis præstare, & cum ipsis concurrere: & ita non casus, sed ex perfectissima scientia & voluntate sua cum omnibus coniungitur ad agendum, vt inferius c. 15. latius explicaturi sumus.

Satis sit sexta & septima obiectionibus.

Ad 6. obiectionem, simul cum 7. commodè respondemus. Igitur ad 7. verissimum est Deum vt supremum dominum posse omnem causis secundis, prout vult vt: negamus tamen in primis, hūc vsum consistere in illa applicatione præuia vel determinatione. Quis enim in hac vnquam posuit vsum diuini domini, vel curæ hanc præmotionem limitandus est? Duo ergo sunt generales modi, quibus Deus virtutem creaturæ suæ: scilicet, ex illa, vel in illa, aliquid faciendo, vel per eam aliquid operando: neutrum autem fit per illam applicationem: sed primum fit per actionem Dei in creaturam, sub actione comprehendendo suspensionem actionis vel influxum. Nam si Deus velit creaturam suam in nihilum redigere, ille est quidam vsum dominii supremi, qui consistit in actione (vt ita dicam) negatiua, id est, in suspensione influxus, quo illius esse cōseruabat. Secundū autem fit per impetum Dei & actionem ipsius creaturæ ex voluntate Dei & imperio. Quocirca dicitur vltcrius, in actione causæ secundæ cum influxu duo posse distinguī. Vnum est, creaturam agere: aliud est, Deum illi adiuuare seu cum illa concurrere. In primo potest quidē creatura obedire Deo, si iuxta Dei voluntatem & imperium opere tur: & tunc, ipsam causā secundā agere, erit quidem effectus voluntatis domini Dei: tamē non est hoc esse naturale nec omnibus

omnibus agentibus competit, si proprie loquamur. Peccator enim, dum exercet suam malam voluntatem non proprie exercet munus seruientis Deo ut supremo domino; nec Deus, ut dixi tunc videtur illa voluntate ad illam actionem; quia simpliciter non vult illam actionem, sed permittit: quamvis statim ac illa actio incipit esse incipit etiam sub dominio Dei esse: quia prout est reale ens, habet esse ab illo: & ideo illa etiam videtur in bonum pro infinita sapientia sua. Aliud autem est, actionem ipsam esse sub dominio Dei, quod semper verum est & essentiale omni actioni creatæ ut res positiua est: aliud vero, causam secundam ut exercentem illam actionem, operari ex dominio Dei, seu actionem illius ut illius est, esse vsu domini diuini: quo scilicet Deus ut supremus Dominus vult illa uti: nam hoc ut dixi licet sæpe contingat, non est tamen necessarium & essentiale: Nam Deus permittit interdum suæ creaturæ operari aliter quam ipse vellet. At vero Deum influere vel concurrere cum causa secunda ad agendum, non est proprie vsus domini Dei, sed est (ut ita dicam) vsus omnipotentis eius. Sicut quando Deus creat rem non proprie videtur illa ut Dominus, nisi omnem collationem alicuius beneficii, vsus domini appellare velimus. Sic ergo, qui Deus iuuat creaturam in agendo, quodammodo illi ministrat (si ita loqui licet) proprie vero, potius illi beneficium confert, quam illa utatur.

IV. Ad alteram vero illius argumenti partem, respondetur ex supradictis æquiuocationem committi posse in illa voce applicationis: nam, si sit sermo de vera applicatione præuiæ, externa & locali: vel interna seu animalis: sic omnis applicatio fit à Deo: vel solo extraordinario modo fiat, vel cum causis secundis non quidem cum illa causa, vel facultate quæ applicatur: quia (ut recte dicitur in obiectionibus) illa non efficiat applicationem suam: sed cum aliis causis concurrendo, quæ illam efficiunt. Nam per actionem quarundam rerum alie applicantur ad opus, ut mouente angelo, applicatur sol: & agente sole, eleuantur vapores, & applicantur medietati regionis aeris, & huiusmodi pluuie, & sic de aliis quæ omnis applicatio fit iuxta ordinem causarum & rerum à Deo institutum, cõseruatum, & gubernatum, iuxta finem ab ipsa intentum: & in hoc sensu videntur procedere illæ duæ obiectiones: quæ propter non procedunt contra nos, ut ex dictis patet. Si autem per applicationem intelligatur quippiam aliud requisitum in agente secundo, præter virtutem agendi permanentem in suo genere sufficientem, & præter alias conditiones, scilicet quod habeat passum vel obiectum & alia requisita satis applicata, eo modo quo illis indiget sic negamus, illam applicationem esse aliud quid præter actionem: quod satis à nobis probatum est. Unde fit ralem applicationem nec esse propter finem à Deo intentum, nec propter alium, quia omnino non est. Quod si ipsamet actio vocetur applicatio formalis in sensu à nobis exposito, hæc fit à Deo, & ut sic ordinatur in finem à Deo intentum, quamuis prout est à causa secunda, non semper tendat in finem à Deo intentum, ut de actione peccaminosa infra dicitur. Denique potest applicationis nomine significari ipsamet inclinatio & propensio, quam causa secunda habet ad agendum, & hæc sicut non est aliud à virtute eius, ita fit & cõseruatur à Deo & elante & cõseruante virtutem: & ita etiam est propter finem à Deo intentum. Atque hac ratione sæpe dicitur Deus & non improprie applicare omnes causas secundas ad actiones influ-

endo actu in eis virtutes, quæ natura sua in eas actiones propense sunt, & ad eas propterea applicantur.

Ex his etiam expedita est obiectio octaua: per XV. tinet enim ad perfectum modum concurrendi primæ causæ, ut efficiat ipsa in creatura & in effectu creaturæ quicquid est aliquid: & ita etiam efficit omnem applicationem veram & realem, illa vero applicatio superaddita in sensu iam declarato, neque est aliquid, neque ad perfectam vim causandi vilo modo pertinet. Neque enim omnis multitudo actionum & entitatum, ad perfectam Dei causalitatem quicquid refert, alioqui post illam intentionalem applicationem, postulari posset alia ad maiorem abundantiam quod est ridiculum: sic ergo nos de illa intentionali applicatione existimandum censuimus.

Quod autem in illa obiectione tangitur, de hoc complexo, creaturam agere, iam est in superioribus reiectum, quia hoc non est aliquid præuium ad actionem: neque est aliud, quam actionem prodire ab hac creatura, & hoc ipsum agere, in influendo immediate ad ipsam actionem. Nam licet habitudo illius actionis ad causam secundam præcise concepta non sit formaliter habitudo eiusdem ad Deum, tamen illamet habitudo prout est aliquid reale, est effectiue à Deo per eundem immediatum concursus: & hoc modo creaturam agere est à Deo.

Ad 9. Responsio.

AD 9. respondetur primo, hanc applicationem præuiam non solum à nobis reici propter impedimentum libertatis, sed etiam quia nihil est, nec habet in natura munus aliquod, quando alioqui virtus actiua est proportionata ad effectum. Nam si sit improporionata, ut est voluntas nostra ad actus supernaturales, tunc indigere poterit re aliqua indita, vel sibi coniuncta: non ut applicante tantum, sed ut adiuvante, vel cooperante. Si autem virtus sit in suo ordine sufficiens, nec necessarii, nec verisimile credimus, ei superaddi oportere aliam applicationem præuiam ex parte ipsiusmet facultatis actiue, etiam seclusa determinatione libertati contraria. Secundo dicitur hac applicationem physice prædeterminantem voluntatem ad vnum esse videri contra vsus libertatis, & in hoc sensu non solum repugnare cum principiis Philosophiæ, sed etiam fidei, ut probatum est.

Ad 1. vero rationem respondetur, ad omnipotentiam Dei non pertinere, contradictoria facere, qualia essent manere potentiam indifferenter & determinatam ad vnum: seu (quod neminem inde est) motionem seu entitatem illam plicet præinfusam voluntati, subdi in sua effectiue voluntate actuali libero vsui voluntatis, & necessario prophyce dire in actum, & secum rapere voluntatem. Prius prædeterminatam enim horum est necessarium ut voluntas maneat libera: Secundum autem, ut illa entitas determinet voluntatem. Sicut ergo repugnat fieri formam habet ex natura sua proprietates oppositas, ita & fieri entitatem physice determinantem potentiam, & se subiectentem libero vsui eius. Quamuis ergo ad omnipotentiam Dei pertineat, ut quod vult, & quale ac quomodo vult fiat, & ad eius providentiæ spectet, ita fortiter & suauiter ea disponere, quæ ad liberum arbitriū pertinent, ut & diuine voluntati seruiat quādo ipsa vult, & nihilominus ipsum etiam suam voluntatem libere faciat, tamen non est necesse, ut hoc faciat Deus prædicto modo repugnantiam inuolente, sed alio quem in fine huius & tertii libri explicabimus.

Sed

XVIII.
Aliquorū
responsio.

Explodi-
tur.

Sed aiunt, non esse repugnantiam, quod forma aliqua voluntati impressa, possit non agere, & tamen infallibiliter agat: ergo non repugnat, quod hæc forma relinquat voluntatem liberam id est, potentem non agere & determinatam physice ut infallibiliter agat. Sed hæc responsio virtuale impugnata est superius cap. 10. tractando locum Concilii Tridentini. Nam formam aliquam infallibiliter agere, non morali infallibilitate, sed Physica & omnimoda, neque ex suppositione actionis (quomodo id, quod agit, quando agit, necesse est agere) sed ex se, & ut præsupponitur actioni: formā (inquam) hoc modo agere, non potest oriri nisi ex intrinseca eius natura, quæ omnino est determinata ad agendum, nec potest impediri ab actione per subiectum vel voluntatem, cui inest: si enim potest, unde erit infallibilis actio? cum infallibile, licet referatur ad mentem, supponat tamen in re fundamentum. Nam, sicut ex eo quod res est, vel non est, propositio vera vel falsa est, ita ex aliqua rei necessitate provenit infallibilis illa coniunctio actionis cum illo principio. Est enim infallibile, quod falsum esse non potest: quod autem falsum esse non potest, est necessario verum: at, quod necessario est verum, in aliqua necessitate rei vel actionis fundatur: si ergo hæc necessitas non sit ex suppositione ipsius actionis, oportet ut sit ex natura ipsius principii: ita, nimirum, ex se determinati ad agendum, ut subiecto vel causa, non possit impediri, sed illam potius secum ad agendum ex necessitate trahat.

XIX.
Aliquorū
qualis co-
futat.

Nisi forte dicatur, illam infallibilitatem fundari in extrinseca Dei scientia, vel voluntate, aut in omne. Sed in sententia, quam tractamus, hoc non habet locum: quia si infallibilitas oritur ex scientia ut sic, seclusa omni causalitate: ergo supponitur præscientia futuri eventus ante hanc prædeterminationem, ergo non est prædeterminatio, de qua loquimur: quia hæc dicit antecessio- nem ad scientiam futurorum, ut sæpe iam diximus. Imo talis scientia supponit causam determinatam ad agendum in præsentia æternitatis, vel in priori aliqua voluntate Dei: ergo supponit iam infallibilitatem in obiecto. Si autem infallibilitas oritur ex sola Dei voluntate efficaci, & extrinseca motione, iam forma illa non determinat physice & intrinsece voluntatem: sed voluntas affecta illa forma adhuc manet indifferens, & divina voluntas extrinsece illā determinat: & hoc sensu incidimus in sententiam Scoti attributam, quam sequente capite examinare incipiemus. Nunc vero ex toto hoc discursu concludimus quod intendimus: scilicet: non posse ullam entitatem præquam ad actionem & principium eius voluntati in hærentem, illam physice determinare, ut infallibiliter efficiat actionem talis formæ vel entitatis ex intrinseca vi & natura talis entitatis: & tamē quod simul relinquat voluntatem liberam ad non efficiendam actionem, ad quam talis forma inclinat.

XX.

Quæ ne-
cessitas li-
bertatem
non tollat.
Ber-
nar.

Ad aliam partem illius obiecti responsio datur ex doctrina Anselmi superius posita c. 3. & communiter recepta, necessitatem ex suppositione actionis, quæ dicitur necesse sitas consequens, non tollere libertatem: necessitatem vero ex suppositione antecedente, quæ sit causa actionis, tollere libertatem, ut ibi & in discursu totius libri satis probatum est. Ad exemplum primum de iudicio rationis respondetur ex Bernardo lib. de grat. & libero a (ut alios scholasticos omittam) iudicium rationis vi sua non posse determinare voluntatem, si obiectum illā non determinet, vel quoad specificationem: ut, cum iu-

dicatur, bonum esse amandum: vel quoad exercitium ut in sola clara visione Dei. Nam, si iudicium ex se voluntatem determinare, necesse est illi imponere: quia ipsum iudicium sine libertate profertur: si ergo voluntas omnino esset adstricta ad illud sequendum, periret libertas. Unde in exemplis positiss, sicut determinatur voluntas, ita & necessitas em patitur: in altero, quoad specificationem: in altero, quoad exercitium. Hinc Bernardus. Est (inquit) ratio data voluntati ut instruat illam, non ut destruat: destrueret autem si necessitatem illam imponeret, quo minus libere vellet pro arbitrio sese volueret: Dixi autem iudicium vi sua hoc non posse: quia ex vi prioris voluntatis, potest intervenire iudicium omnino determinare voluntatem, ut velit id quod priori voluntatis actui annexū est: vel si voluntas efficaciter intendit finem & medium iudicatur necessarium, ad illud volendum determinatur, nisi a priori intentione recedat: & id est de usu respectu prioris electionis: hæc tamen, sicut est determinatio, ita & necessitas: scilicet ex suppositione quælibet vero illa suppositio libera est: id est ex hac parte actio libera etiam est. Atque ita in omnibus, ac semper necessitas & determinatio ad unum pariter passu currit, vel certe id est sunt. Unde, si supponunt viam liberam in eo fundantur, sunt tantum secundum quid & non tollunt libertatem simpliciter. Quando vero nullo modo liberum viam supponunt, inducunt necessitatem simpliciter & libertati repugnant. Quomodo autem omnes, qui voluntate male eligunt in iudicio vel consideratione deficiunt: & an sit hoc moraliter vel metaphysice intelligendum: item an voluntas, ut resistat iudicio, opus habeat illud discurrere seu suspendere, & intellectum ad alia consideranda transferre: an vero, persistente iudicio etiam practico & ultimo possit illa non consentire, non spectat ad huc locum hæc discurrere: si- tis nobis est, iudicium per se non esse efficacius ad determinandam voluntatem, si ipsa velit resistere: siue avertendo illud, siue ipsi palam resistendo.

Secundum exemplum de divina scientia, non est, ad rem, quia scientia futurorum absolute simpliciter, de qua procedit argumentum, inducit suppositionem futuri effectus, quomodo loquimur in citati infra cap. 25. dicunt res non esse futuras, quia præsciuntur futuræ, sed id eo practico, quia futuræ sunt: & ita illa necessitas est ex suppositione consequenti.

Tertium exemplum, latum esse: erat compum dicendi de Christi Domini libertate in actionibus. Sed hæc disputatio ad alium locum spectat, ubi pro viribus, licet non pro dignitate declarata est. Quod ergo ad rem præsentem spectat, dicimus, voluntatem Christi Domini, scilicet ex vi unionis determinatam esse ad non peccandum, seu facta est impeccabilis, ita non manifestum liberam ad peccandum. Māsit tamen simpliciter libera ad operandum non solum quoad substantias actionū suarum, verum quoad substantiam actionis, etiam in ea voluntate, quæ pro nobis movit: imo in ea maxime: nam libertas ad peccandum, neque est necessitas ad libertatem attinet. At, si dicitur, neque ad illius perfectionem attinet. At, si dicitur, Christus Dominus liber fuit in his: & extra Deum esse visum voluit & amavit, ita non habuit voluntatem suam physice prædeterminatam ad aliquem finem per extrinsecam actionem vel motum, sed ipsa se libere determinavit, cōcurrente Deo, & generali cōcursu, vel per auxilium gratiæ, iuxta rationem actuum quos exercebat. Et ita ex hoc exemplo nihil contra doctrinam traditam sum potest

quomodo autem hæc omnia simul in Christo inuenta fuerint, alibi vt dixi, declaratum est. Hæc igitur de hac physica prædeterminatione inhaerente in voluntate dixisse sufficiat.

CAPVT XII.

Non minus impediri indifferentiam libertatis per physicam prædeterminationem ex causa extrinseca, quam ex inhærente promotione.

ACTENVS tractauimus sententiam hanc de physica prædeterminatione voluntatis humanæ in priori sensu superius c. 5. declarato, reliquum est, vt alium sensum ibi propositum persequamur, scilicet, an fiat talis prædeterminatio physica per efficaciam extrinsecam diuinæ voluntatis & potentie, & essentialem subordinationem, & obediendi necessitatem, quæ est in omni re creata respectu voluntatis efficacie & beneplaciti Dei.

I. Sententiam igitur hoc affirmantem falsam esse iudicamus. Et in primis, quantum ex recentioribus scriptoribus, qui contra hæreticos huius temporis scripserunt, colligitur, Lutherus, & Caluinus, eorumque sectatores, dicunt, nos determinari à Deo in singulis actibus, differunt tamen à viris Catholicis, qui hanc sententiam sequuntur: quod hi non negant, voluntatem humanam libere operari, quia negant, ex illa prædeterminatione voluntatis sequi eam necessitatem operandi, quæ libertatem prorsus excludat: illi vero cum videant, ex prædeterminatione illa hanc sequi necessitatem, vt sunt impudentes & Ecclesiæ rebelles, aperte etiam libertatem negare non sunt veriti. Hinc Lutheri vox illa est apud Rosenstem. *Homo multa solet proponere contra Dei prouidentiam: illa non sicut nos, sed sicut ille vult, ita viuimus, facimus, &c.* Ex quibus verbis & aliis, quæ prædicti authores referunt, intelligimus, hos hæreticos non negare quin voluntas nostra physice operetur, quando vult, sed quia physica quodam efficacia deo prædeterminatur vt velit per efficacissimam voluntatem, qua illam præuenit, ideo ainit nostram voluntatem passim se habere in eamotione, vel quia non libere agit, vel certe quia (vt morales philosophi loquuntur) non se agit, sed agitur à Deo: quamuis dum agitur, ipsa etiam efficiat actum, physica efficientia: & ita in illo principio conuenit hic error cum opinione recitata: quamuis in confutanda, vel neganda arbitrii libertate, multum distet. Et hoc sit primum, non leue fundamentum, quod nos ad illam sententiam reiiciendam plurimum mouet, ne scilicet cum hæreticis in illo principio, nulla auctoritate, vel necessitate cogente, conueniamus, cum alias difficillimum iudicemus, veram hominis libertatem trueri, si voluntas nostra ex efficacia diuina hoc modo physice prædeterminetur. Quod non aliter ostendimus, quam applicando rationes contra priorem sententiam factas, nam re vera eandem vim & efficacitatem habent. In hoc ergo capite de libertate quoad specificationem, seu ad plures actus, dicemus, in sequente vero de libertate quoad exercitium.

Fundamentalis ratio.

PRIMA igitur ac præcipua ratio nostra sit: quia si hoc genus prædeterminationis necessarium sit nobis ad volendum, non est in nostra potestate nisi id tantum velle, quod Deus vult nos velle: quod si hoc ita est, sequitur vterius, nos non libere, sed ex necessitate simpliciter, omittere seu non velle, quicquid omittimus velle: & hinc consequenter fit, nullam carentiam adus seu voluntatis, quæ nobis accidat, posse nobis ad culpam imputari: quod est aperte hæreticum. Hæc vltima consequentia certissima est, quia necessariis nec meremur nec demeremur: secunda vero illatio etiam est certa: quia quod non est in potestate nostra, ex necessitate omititur: si ergo ipsum velle non est in nostra potestate, omittere illud, non est voluntatis ac libertatis sed necessitatis. Item, ob hanc causam quod omittimus ex ignorantia inuincibili, vel ex naturali & inculpabili inconfessione, non imputatur nobis ad culpam, nec censetur liberum, sed naturale, ac necessarium: quia non fuit in potestate nostra, id velle, quod incognitum prorsus fuit, nec etiã fuit in potestate nostra de re illa cogitare, quæ omnino ignorabatur, aut quæ animum nullo modo pulsauit, quia viceuicet, nihil nobis occurrit, quod aliquo modo eam cogitationem excitauerit: & nisi aliunde incipiat, non potest à nobis ipsis incitari, eo quod voluntas non possit ferri in incognitum, neque applicare intellectum non prius aliqua excitatum cogitatione.

Et ideo sepe in hac materia animaduertimus quod id maxime necessarium existimemus, non satis esse ad vsum & omissionem liberam ac culpabilem, quod velle sit in nostra potestate remota & radicali. nam in exemplo posito de inconsideratione naturali, absolute est in nostra potestate consideratio, remote ac radicaliter: proxima tamen quia proxime nec habemus, nec habere possumus omnia necessaria, vt illa potestas remota reducatur in actum, præsertim primam excitationem mentis, quæ ad volendum necessaria est: ideo simpliciter & moraliter, nec velle in nostra potestate, sed non velle nobis imputatur vt liberum, sed excusatur vt necessarium: ergo idem dicendum est, quoties velle proxime ac moraliter non est in nostra potestate.

III. Iam ergo probatur per maiorem: nimirum si hæc prædeterminatio effectiua necessaria est, non esse in nostra potestate alud velle, præter illud ad quod à Deo determinatur. Primo quidem, quia nos nihil velle possumus sine hac prædeterminatione diuina: sed hæc non est in nostra potestate, quia nullo modo à nobis incipit, sed à Deo: ergo si Deus adhibuit suæ voluntatis determinationem ad vnum actum & non ad alios, omnes alii non sunt in nostra potestate: quia neque ante determinationem illam Dei fuit in nostra potestate facere, vt non ad hunc actum, sed ad alium nos prædeterminaret neque post determinationem facere quicquam possumus vt Deus ad alios actus nos determinet. Quæ omnia sunt euidentia ex dictis supra contra, aliud genus formalis prædeterminationis. Vnde omnes rationes & modi, quibus hoc ibi declarauimus, eodem pacto hic sedem fortuntur. Est namque aperta implicatio in adiecto, asserere posse nos facere aliquid vt Deus nos prædeterminet: tum quia ad illud ipsum faciendum indigeremus prædeterminatione: tum etiam, quia nulla dispositio ex parte nostra cogitari potest, ob quam fiat in nobis, vel nō fiat talis determinatio. Maxime cū hæc determinatio dicatur pertinere ad generalem influxum causæ primæ, & necessarium sit omnem dispositionem ex eo concursum procedere.

Responsio